

Lugupeetud Kristina Kallas, Triin Laasi-Õige
Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18, 50088 Tartu
hm@hm.ee

12.09.2025

Vastuskiri Haridus- ja Teadusministeeriumi
05.09.2025 otsusele nr 8-5/25/3311-2 seoses PGS §
83 lg 1 alusel esitatud taotlusega

1. SISSEJUHATUS

- 07.08.2025 esitasid Anija vald, Järva vald, Kehtna vald, Kohtla-Järve linn, Lääneranna vald, Mulgi vald, Rakvere vald, Rõuge vald ja Vinni vald (**KOV-id**) Haridus- ja Teadusministeeriumile (**HTM**) taotluse teise kohaliku omavalitsuse üldhariduskoolide tegevuskulude katmises osalemise hüvitamiseks riigieelarvest (**taotlus**). 01.09.2025 esitas samasisulise taotluse Väike-Maarja vald.
- 05.09.2025 edastas HTM vastuse taotlusele (**otsus**), millega jättis taotluse rahuldamata ning keeldus nii hüvitise väljamaksmisest kui ka kokkuleppe sõlmimisest edasiste kulude hüvitamise osas. Otsuses tugines HTM sellele, et vaatamata Riigikohtu otsusele põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-17-8 on PGS § 83 lg-st 1 tulenev teise kohaliku omavalitsuse munitsipaalkooli tegevuskulude hüvitamise kohustus kohaliku omavalitsuse olemuslik ülesanne. Samuti leidis HTM, et KOV-id on pärast Riigikohtu kõnealust otsust vabatahtlikult jätkanud PGS § 83 lg 1 kohaseid arveldusi, mistõttu ei ole KOV-idel ka õigust nõuda vastavate kulutuste hüvitamist riigieelarvest. Lisaks leidis HTM, et isegi kui nõuet oleks võimalik tunnistada, on KOV-ide poolt taotluse lahendamiseks määratud tähtaeg olnud liiga lühike, mistõttu ei ole olnud võimalik aru saada ka nõude faktilisest alusest.
- HTM-i otsus tugineb ekslikul arusaamal kehtivast õigusest ning Riigikohtu otsusest põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-17-8. Selgitame otsuse valguses täiendavalt taotluse õiguslikku alust ning väljendame veelkord valmisolekut läbirääkimiste alustamiseks, et vältida aeganõudvat ja osapooltele kulukat kohtuvaidlust.

2. PÕHJENDUSED

- Riigikohtu otsuse resolutsioon on siduv igaühele, sh HTM-ile.** Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsuse resolutsioonis märgitud otsustused on siduvad igaühele (*erga omnes*).¹ Teisisõnu on õigustloova akti ja õigustloova akti andmata jätmise põhiseadusvastaseks tunnistamisel lõplik ja üleüldine siduv tähendus, mida saab piirata ja täpsustada vaid Riigikohus ise oma otsusega.² Kui Riigikohus selliseid reservatsioone teinud ei ole, siis tuleb põhiseadusvastasusest lähtuda ka kõigis pooleliolevates ja tulevastes kohtuasjades.³ Nii ei ole ka HTM-il võimalik ignoreerida Riigikohtu otsust.
- Riigikohtu otsuse resolutsioon on üheselt mõistetav ega võimalda erinevaid tõlgendusi otsuse tagajärgede osas.** Riigi Teatajas avaldatud Riigikohtu otsuse resolutsioon on üheselt selge – põhiseadusvastane on õigusloovate aktide andmata jätmine, mis sätestaks kohaliku omavalitsuse üksusele PGS § 83 lg-s 1 sätestatud riikliku kohustuse rahastamise riigieelarvest. Riigikohtu otsuse resolutsioonis märgitud siduvat otsustust ei ole võimalik ka parima tahtmise korral tõlgendada selliselt, et riigil puudub kohustus PGS § 83 lg-s 1 toodud riikliku kohustuse rahastamiseks riigieelarvest. Kui Riigikohtu otsus põhiseadusvastasuse küsimuses on jõustunud, siis ei oma ka

¹ Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 83 lg 1 põhiseaduspärasuse kontroll. RT I, 10.11.2017, 20. [Link](#).

² Ü. Madise, jt. (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm. Vlj. Sihtasutus iuridicum: 2020. § 152 komm.

³ Ü. Madise, jt. (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm. Vlj. Sihtasutus iuridicum: 2020. § 152 komm.

õiguseksperide või riigiasutuste vastupidised arvamused vähimatki tähendust. Märgive, et haridus- ja teadusminister tugines ka kohtuasjas 5-17-8 seisukohale, et PGS § 83 lg-s 1 sätestatud kohustusega täidab kohalik omavalitsus kohaliku omavalituse kohustust, mitte riiklikku kohustust.⁴ Riigikohus lükkas aga selle seisukoha selles kohtuasjas ühemõtteliselt ümber.

6. **Nõude esitamist ei välista asjaolu, et KOV-id on pärast Riigikohtu otsust jätkanud PGS § 83 lg 1 alusel arveldamisega.** Riigikohus ei ole tunnistanud põhiseadusvastaseks PGS § 83 lg-s 1 toodud arveldamise korda, vaid üksnes regulatsiooni puudumise, mis ei võimalda arveldamise tulemusena kantud kulude hüvitamist riigieelarvest. Nii ei ole ka taotluse lahendamisel asjakohane HTM-i seisukoht, mille kohaselt ei oleks omavalitsused pidanud arvlemisega varasemal kujul jätkama. PGS § 83 lg 1 kohaselt osalevad munitsipaalkoooli tegevuskulude katmises täies ulatuses teised vallad või linnad proportsionaalselt selles koolis õppivate õpilaste arvuga, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht asub nende valdade või linnade territooriumil. Tegemist on seadusest tuleneva nõudega, mida KOV-id on kohustatud järgima, sõltumata sellest, kas nad sellist arveldamist pooldavad või mitte. Seejuures on põhistamata ja tõele mitte vastav väide, et kohalikud omavalitsused on seisnud vastu PGS-is vastavasisulise regulatsiooni muutmisele.
7. **HTM-i põhjendused takistustest taotluse sisulisel läbivaatamisel on ainetud. Ainuüksi HTM-i poolt menetlusnõuete eiramine on toonud kaasa ilmselgelt õigusvastase otsuse.** Taotluse esitamisega algatasid KOV-id haldusmenetluse HMS § 14 lg 1 ja § 35 lg 1 p 1 kohaselt. Haldusmenetluse põhimõtete kohaselt on haldusorgan kohustatud talle esitatud taotluse vastu võtma, sõltumata selle puudustest (HMS § 15 lg 1). Juhul kui haldusorgan leiab, et taotluses esinevad puudused, siis määrab haldusorgan taotluse esitajale esimesel võimalusel tähtaja puuduste kõrvaldamiseks (HMS § 15 lg 2). Seega juhul kui HTM-il tekkis küsimusi seoses taotluse faktilise alusega, oleks HTM pidanud määrama KOV-idele tähtaja, et esitada täiendavaid andmeid või selgitusi. Meie hinnangul selliseid puudusi taotlus siiski ei sisalda ning taotlusest on arusaadav, millistele faktidele nõue tugineb. Seejuures on taotlusele lisatud detailsed andmed kantud kulude jm asjaolude kohta. Lisaks on taotluses selgitatud, et KOV-id on valmis koguma ja edastama täiendavat teavet, kui HTM selleks vajadust näeb. Seaduses ei ole sätestatud tähtaega, mille jooksul tuleb HTM-il vastavasisuline taotlus lahendada. Isegi kui seaduses sisalduks vastav tähtaeg ning HTM pidas seda asjaolude keerukuse tõttu või muul põhjusel ebapiisavaks, saanuks HTM teavitada taotluse läbivaatamise eeldatavast ajast.
8. **Ettepanek taotluse alusel haldusmenetluse jätkamiseks.** Selleks, et vältida aeganõudvaid ning kulukaid kohtuvaidlusi, teeme ettepaneku Teiega vahemikus 22. september – 26. september kohtuda, et KOV-ide esitatud nõuet ja võimalikke lahendusi arutada. Palume Teie vastust ettepanekule hiljemalt 19.09.2025, et otsustada koos KOV-idega edasiste sammude üle. Juhul kui HTM ei tagane 05.09.2025 otsusest, on KOV-id sunnitud pöörduma hiljemalt 06.10.2025 kaebusega kohtusse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Indrek Kukk, vandeadvokaat

(allkirjastatud digitaalselt)
Triin Kaurov, vandeadvokaat

⁴ RKPJVKo 5-17-8, p 25.